

Ja imam mogućnost da kažem

NE!

*"Zaštiti se - Akcija protiv trgovine
djecom i omladinom u
Bosni i Hercegovini"*

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

**JA IMAM
MOGUĆNOST DA
KAŽEM "NE"!**

"ZAŠTITI SE - AKCIJA PROTIV TRGOVINE DJECOM I
OMLADINOM U BOSNI I HERCEGOVINI"

"Udružene žene" Banja Luka
Organizacija žena "Lara" Bijeljina

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

UVODNE NAPOMENE

Brošura "**Ja imam mogućnost da kažem NE**" sadrži osnovne informacije o problemu trgovine ljudima, sa posebnim naglaskom na trgovinu djecom i omladinom u Bosni i Hercegovini.

Brošura je dio projekta pod nazivom "**Zaštiti se - Akcija protiv trgovine djecom i omladinom u Bosni i Hercegovini**" koji u periodu od decembra 2004 do decembra 2005 godine realizuju nevladine organizacije "Udružene žene" Banja Luka i "Lara" Bijeljina, u saradnji sa 48 srednjih škola sa područja Republike Srpske i Brčko Distrikta.

Brošura ima za cilj da omogući djeci i mladima u srednjim školama, roditeljima, prosvjetnim radnicima i svim drugim zainteresovanim osobama upoznavanje sa pojmom trgovine ljudima, obimom problema u Bosni i Hercegovini i svijetu, zakonodavnim rješenjima protiv trgovine ljudima u BiH Krivičnom zakonu, specifičnostima i pojavnim oblicima trgovine ljudima u praksi.

Pored toga, brošura sadrži praktični vodič za djecu i mlade sa osnovnim uputstvima kako se mogu zaštititi da ne postanu žrtve trgovine ljudima, kao i uputstvima na samopomoć ukoliko se desi da postanu žrtve trgovaca ljudima i osoba koje su uk-

---

* Ja imam mogućnost da kažem NE *

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

ljučene u iskorištavanje djece za prisilni rad i prostituciju. Brošura sadži i osnovne savjete o tome šta roditelji ili staratelji mogu učiniti da spriječe da njihovo dijete postane žrtva trgovine ljudima.

Na kraju brošure se nalaze istinite ispovjesti mladih djevojaka iz Bosne i Hercegovine, Rusije i Rumunije koje su bile žrtve trgovine ljudima i dobile podršku u sigurnom smještaju organizacije žena "Lara" iz Bijeljine.

Iskreno se nadamo da će vam sadržaj brošure koristiti u smislu upoznavanja sa problemom i vaše lične zaštite, te da ćete pružene informacije podijeliti sa vašim prijateljima, komšijama, roditeljima, rođacima, nastavnicima i profesorima. Biće nam drago pružiti detaljnije dodatne informacije, izvještaje ili materijale o problemu trgovine ljudima u BiH i našem okruženju svim zainteresovanim osobama.

*Udružene žene Banja Luka
Organizacija žena "Lara" Bijeljina*

ŠTA PREDSTAVLJA TRGOVINU DJECOM I MLADIM LJUDIMA?

Trgovina djecom i mladim ljudima se može definisati kao kriminalna manipulacija djecom u svrhu njihovog regrutovanja, transporta i iskorištavanja za prisilni rad, prostituciju, prosijačenje, trgovinu ljudskim organima i slične kriminalne radnje od strane trgovaca ljudima i onih koji im pružaju podršku.

Trgovina ljudima je kada vas neko premješta iz jednog mjesta u drugo sa obećanjem da će vam dati posao ili ponuditi brak. Osobe koje su umješane u trgovinu ljudima uobičajeno koriste silu, prevaru, prinudu i lažna obećanja i ne okljevuju da fizički povrijede žrtvu ili članove njene porodice.

ŠTA KAŽU STATISTIKE O TRGOVINI DJECOM U BOSNI I HERCEGOVINI?

Činjenice su...

- Od 1999 godine do početka 2003 godine, između 110 i 160 djece identifikovano kao predmet trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja. Na osnovu podataka koje su pružili policija i nevladine organizacije, najmanje polovina od ukupnog broja identifikovane djece

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

žrtava trgovine u svrhu seksualnog iskorištavanja su iz Bosne i Hercegovine. Većina njih su stariji od 14 godina - nekolicina ih ima samo 10 godina. Gotovo svi izvještaji anketiranih govorili su o djevojčicama, a ne o dječacima. Može se pretpostaviti da je stvarni broj još veći¹.

STA KAŽU SVIJETSKE STATISTIKE O TRGOVINI DJECOM?

Činjenice su...

- Međunarodna organizacija rada (ILO) procjenjuje da je 1.2 miliona djece ispod 18 godina u cijelome svijetu koji su žrtve trgovine ljudima²,
- Međunarodna organizacija za migracije (IOM) izvještava da djevojčice ispod 18 godina iz Balkanskih zemalja i Istočne Evrope čine 10 - 15% žrtava trgovine ljudima kojima su oni pomogli da se vrate kućama³,

---

1 Istraživanje trgovine djecom u Bosni i Hercegovini, UNICEF, Save the Children Norway, Sarajevo, 2003 godina

2 Human Rights Watch Report, 2003, <http://www.hrw.org>

3 UNICEF, Trafficking in Human Beings in Southeastern Europe: Current Situation and Responses to Trafficking in Human Beings in Albania, Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, Croatia, Federal Republic of Yugoslavia, the Former Yugoslav Republic of Macedonia, Moldova and Romania (Belgrade, Federal Republic of Yugoslavia: UNICEF/UNOHCHR/OSCE-ODIHR, 2002)

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

- Prema istraživanjima IOM-a, prosječna starost djevojaka koje su tokom 1999 godine trgovane u Njemačku je pala sa 23 - 25 godina starosti na 17 do 19 godina starosti⁴,
- IOM procjenjuje da 175000 osoba svake godine postanu žrtve trgovine ljudima u regiji Centralne i Istočne Evrope i bivšeg Sovjetskog Saveza⁵,
- Djevojčice i mlade djevojke koje se kao žrtve trgovine ljudima prebacuju u Zapadnu Evropu su porijeklom iz Bugarske, Rumunije, Ukrajine, Češke republike, Slovačke, Mađarske i Balkanskih zemalja⁶,
- Prema podacima organizacije "Terre des Hommes", 80% djevojčica i mladih djevojaka koje se od strane kriminalnih mreža prebacuju u Njemačku imaju porijeklo iz Istočne Evrope⁷,

---

4 Frank Laczko et al., Migration in Central and Eastern Europe 1999 Review (Geneva, Switzerland: International Organization for Migration and International Center for Migration Policy Development, 1999), 70

5 Boonpala and Kane, Unbearable to the Human Heart: Child Trafficking and Action to Eliminate It, 26

6 Ibid, strana 18

7 Izvor: Stop the Child Trafficking,
<http://www.stopchildtrafficking.org>

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

- Ujedinjenje nacije procjenjuju da je trgovina ljudima postala treći najunosniji kriminalni biznis širom svijeta, pored trgovine drogom i oružjem. Procjenjuje se da trgovci ljudima zarade između 7 i 10 biliona dolara svake godine.⁸

KAKO IZGLEDA TRGOVINA LJUDIMA U BOSNI I HERCEGOVINI?

Trgovina ljudima u Bosni i Hercegovini je počela odmah nakon završetka rata, otvaranjem noćnih klubova u gradovima. Procvat doživljava u vrijeme između 2000 i 2003 godine. Krajem 2001 godine u Bosni i Hercegovini je bilo oko 200 legalno otvorenih noćnih klubova i barem još toliko ilegalnih. U početku su se koristile uglavnom žrtve dovedene iz zemalja Istočne Evrope (Rumunija, Moldavija, Ukrajina, Rusija). Tačan broj ovih djevojaka nikada nije utvrđen. Međunarodna policija (IPTF) je intervjuisala više od 2000 različitih djevojaka, a prema policijskim procjenama barem još toliko ih je ostalo skriveno.

---

8 UNICEF, Trafficking in Human Beings in Southeastern Europe: Current Situation and Responses to Trafficking in Human Beings in Albania, Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, Croatia, Federal Republic of Yugoslavia, the Former Yugoslav Republic of Macedonia, Moldova and Romania (Belgrade, Federal Republic of Yugoslavia: UNICEF/UNOHCHR/OSCE-ODIHR, 2002), Foreword

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

Uspostavljanjem državnih mehanizama za borbu protiv trgovine ljudima i formiranja specijalizovanih policijskih timova, najveći broj noćnih klubova je zatvoren. Trgovina ljudima je povlači u ilegalu i poprima neke druge oblike (npr. dovođenje žrtve u stan klijenata).

Ljudi koji su umješani u trgovinu ljudima nisu stavljeni iza rešetaka (izuzev nekoliko iznimnih slučajeva). Neki su se preorijentisali na druge poslove, a neki su samo od "onih koji iskorištavaju žrtve" postali "oni koji vrbuju žrtve".

U zadnje dvije godine primjetna je povećana aktivnost na regrutovanju djevojaka iz Bosne i Hercegovine. U tu svrhu se, pored pojedinačnih aktivnosti onih koji vrbuju žrtve, koriste i razni oglasi koji se objavljuju u sredstvima javnog informisanja (radio, TV, novine). U tim oglasima traže se mlade djevojke za rad u inostranstvu - Njemačkoj (čuvanje djece), Italiji (branje voća), Grčkoj (rad u hotelima).

Oglašavaju se i audicije/kastinzi za izbor glumica, manekenki, plesačica i slično. Iza tih aktivnosti često stoje opasni kriminalci kojima je to javna prilika da dođu u kontakt sa potencijalnih žrtvama trgovine ljudima.

---

* Ja imam mogućnost da kažem NE *

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

ŠTA KAŽE ZAKON U BOSNI I HERCEGOVINI O TRGOVINI LJUDIMA?

Trgovina ljudima je *krivično djelo iz člana 186. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine koji glasi:*

- (1) Ko učestvuje u vrbovanju, prebacivanju, davanju utočišta ili prihvatu osoba, prijeteći ili koristeći silu ili druge oblike prinude, otmicu, prevaru, obmanu, zloupotrebu vlasti ili tuđe nemoći, ili davanju i primanju isplata ili povlastica, kako bi se pribavio pristanak osobe koja kontroliše drugu osobu, u cilju eksploatacije osobe, **kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.**
- (2) Ko krivično djelo iz stava 1. ovog zakona učini prema maloljetniku, **kaznit će se kaznom zatvora najmanje pet godina.**
- (3) Ko organizuje grupu ljudi s ciljem učinjenja krivičnog djela iz stava 1. i 2. ovog člana, **kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.**
- (4) Ko iz nehata olakša učinjenje krivičnog djela iz stava 1. do 3. ovog člana, **kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.**

ŠTA JE DO SADA UČINJENO U POGLEDU SUZBIJANJA TRGOVINE LJUDIMA U BOSNI I HERCEGOVINI?

U posljednje dvije godine, u Bosni i Hercegovini je dosta učinjeno na sprečavanju trgovine ljudima, premda još uvijek nedovoljno.

- ! Doneseni su Krivični zakon i Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, koji daju zakonski okvir za suzbijanje ove vrste kriminala
- ! Formirani su Državni sud i Državno tužilaštvo Bosne i Hercegovine u čijoj je nadležnosti postupak protiv trgovaca ljudima
- ! Pojačana je kontrola granica BiH i službenici Državne granične službe (DGS) obučeni kako da postupaju sa žrtvama trgovine ljudima
- ! Donešen je Akcioni plan za sprečavanje trgovine ljudima i imenovan nacionalni koordinator za provođenje tog plana
- ! Povećan je broj nevladinih organizacija koje organizuju razne aktivnosti na sprečavanju trgovine ljudima
- ! Ovaj problem je postao česta tema u raznim medijima, pa tako javnost o tome zna više nego ranije
- ! Veliki broj policajaca je prošao obuku, a formirani su i specijalni policijski timovi za borbu protiv trgovine ljudima

---

* Ja imam mogućnost da kažem NE *

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

- ! Usvojeni su Pravilnik o zaštiti stranaca žrtva trgovine ljudima i Pravilnik o zaštiti svjedoka

KAKO U PRAKSI IZGLEDA TRGOVINA LJUDIMA?

Trgovina ljudima je međunarodni organizovani kriminal koji se na žalost vrlo dobro "primio" i na području Bosne i Hercegovine.

Kao i za svaku drugu trgovinu i ovde je najvažnije postojanje ponude i potražnje. Obzirom da se u najvećem broju slučajeva radi o eksploataciji putem prisilne prostitucije, kod trgovine ljudima **ponudu** predstavljaju mlade djevojke (a ponekad i dječaci) koji se mogu prisiliti na prostituciju, a **potražnju** predstavlja klijentela koja je spremna da plati takvu vrstu zabave.

Obzirom da je to kriminalana aktivnost, onda je za njeno odvijanje takođe pogodna država koja nema čvrste zakone i "vladavinu prava" i u kojoj su državni službenici koji bi trebalo da provode zakone skloni mitu i korupciji.

Bosna i Hercegovina je nakon završetka rata bila zemlja bez čvrstih zakona, a oni koji su trebali da ih provode često su i sami bili povezani sa krimi-

nalcima. U našu zemlju je došao ogroman broj stranih vojnika i policajaca koji su bili dobro plaćeni i u mogućnosti da u noćnim klubovima plate svaku vrstu zabave. Istovremeno, zemlje Istočne Evrope su ušle u tranziciju i veliki broj žena je ostao bez ikakve mogućnosti zaposlenja. Bilo je lako mlade djevojke iz tih zemalja nagovoriti da dođu u BiH, obećati im zaposlenje, a kad dođu prodati ih vlasnicima mnogobrojnih noćnih klubova.

Vlasnici noćnih klubova su ljudi iz naše sredine, često ugledni građani. Sebe su predstavljali kao biznismene koji su samo iskoristili postojanje potražnje za takvom vrstom zabave, i postojanjem mogućnosti da lako nabave djevojke (granice BiH nisu bile dovoljno kontrolisane) i odsustvo kontrole od strane državnih organa.

U stvarnosti radi se o kriminalcima koji su vrlo često bili povezani sa međunarodnim organizovanim kriminalom.

TRGOVINA LJUDIMA IMA 3 FAZE:

1. Rekrutovanje
2. Transport
3. Iskorištavanje žrtava trgovine ljudima

---

* Ja imam mogućnost da kažem NE *

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

REGRUTOVANJE:

U ovoj fazi vrši se odabir potencijalnih žrtava, najčešće mladih djevojaka koje se mogu nagovoriti da napuste svoje mjesto boravka i krenu u neko drugo mjesto ili drugu državu gdje će imati veće šanse za zaposlenje ili čak karijeru.

TRANSPORT:

Žrtve trgovine ljudima se po pravilu transportuju u drugi grad, pa čak i drugu državu, gdje žrtva ne poznaje nikoga i ne može tražiti pomoć. Da bi prešla granicu, žrtva obično dobija falsifikovan pasoš sa njenom slikom, ali sa drugačijim ličnim podacima. Datum rođenja je najčešće promijenjen, tako da se dobije utisak da se radi o osobi koja ima više od 18 godina.

Žrtve trgovine ljudima često sarađuju prilikom ilegalnog transporta, jer vjeruju da idu tamo gdje će im biti bolje. Ponekad se žrtve dovoze do granice, a onda ih osobe koje posreduju u trgovini nagovore da same pređu granicu tako što će stopirati neki drugi auto i same će pokazati falsifikovan pasoš.

Često se koriste ilegalni prelazi (koje žrtve prelaze pješke ili čamcem). Nakon prelaska granice, osoba koja posreduje u trgovini predaje žrtvu "gazdi" koji je poslao nekoga da je sačeka na granici i dovede.

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

ISKORIŠTAVANJE ŽRTAVA TRGOVINE LJUDIMA:

U najvećem broju slučajeva žrtve se iskorištavaju kroz prisilnu prostituciju. To znači da gazda koji je kupio žrtvu je ujedno i vlasnik nekog ugostiteljskog objekta (hotela, motela, kafane, restorana, kafića i slično). Žrtva se smješta u neki sobičak koji može biti u sklopu ugostiteljskog objekta ili negdje u blizini i koji je zaključan. Konobari u tom objektu kada vide pogodnu "mušteriju" će mu uz piće ponuditi i drugu vrstu zabave. To će unaprijed naplatiti, a onda će otključati vrata iza kojih čeka žrtva, koja mora da izvršava sve želje koje klijent ima, jer je on za to unaprijed platio. Gazde na taj način zarađuju ogromne pare, a žrtve ne dobijaju ništa osim batina ako su neposlušne. Pobjeći ne mogu, jer su obično uvjerile da je gazda moćan i da se nikoga ne boji. Često gazde ucjenjuju žrtve time što im prijete da će im ukoliko pobjegnu ubiti onoga ko im je najmiliji. Ponekad se žrtve eksploatišu i tako što se prisiljavaju da rade za gazdu, a da ih on uopšte ne plaća. Romska djeca koja su često žrtve trgovine eksploatišu se tako što ih prisiljavaju da prosijače, ili čak krađu za gazdu.

---

* Ja imam mogućnost da kažem NE *

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

KO SU POTENCIJALNE ŽRTVE TRGOVINE LJUDIMA?

- ! Djevojčice koje nemaju oba roditelja ili su im roditelji razvedeni
- ! Djevojčice iz porodica u kojima je jedno od roditelja alkoholičar i u kojima ima nasilja
- ! Djevojčice koje potiču iz siromašnih seoskih porodica
- ! Zgodne djevojčice koje sanjaju da postanu manekenke, glumice ili pjevačice
- ! Djevojčice koje misle da ih njihovi roditelji nedovoljno razumiju i sputavaju
- ! Djevojčice koje se drogiraju

Ovo su samo najčešći primjeri potencijalnih žrtava, a nikako jedini. Žrtve mogu biti i sve druge djevojčice, pa čak i dječaci, ukoliko osobi koja regrutuje "zapadnu za oko".

KO SU OSOBE KOJE SE BAVE REGRUTOVANJEM ŽRTAVA TRGOVINE LJUDIMA?

To su prije svega profesionalci u svom poslu, dobro uvezani sa organizovanim kriminalom, a koji pritom žive u našoj sredini kao sasvim obični sugrađani. Mogu da budu zgodni mladići, a ponekad i "dobročudne" tetice.

NA KOJI NAČIN SE OBAVLJA REGRUTOVANJE ŽRTAVA TRGOVINE LJUDIMA?

Kada osoba koji se bavi regrutovanjem odabere potencijalnu žrtvu, tada primjenjuje metod koji najbolje odgovara baš tom profilu žrtava.

Na primjer:

Ako je to djevojčica koja želi da pobjegne od kuće bilo gdje, osoba koja se bavi regrutovanjem će je navesti obećanjem posla u nekom drugom gradu ili zemlji.

Ako potencijalna žrtva sanja o karijeri, osoba koja se bavi regrutovanjem će je namamiti nagovaranjem da učestvuje na audiciji/kastingu za odbačenu manekenki ili glumicu (ili će potencijalna žrtva trgovine ljudima sama pronaći informacije o audiciji/kastingu i prijaviti se i na taj način upoznati osobu koja se bavi regrutovanjem koja će joj obećati pomoć.)

Ako se radi o sentimentalnoj i povučenoj djevojčici, muškarac ili mladić koji se bavi regrutovanjem će joj pričati kao udvarač koji će joj slati romantične poruke i postupcima koji joj najviše odgovaraju navesti je da se zaljubi njega.

---

* Ja imam mogućnost da kažem NE *

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

Ako je potencijalna žrtva sklona uzimanju droga, osoba koja se bavi regrutovanjem će je učiniti ovisnicom, a onda imati potpunu kontrolu nad njom.

Djevojčice iz seoskih, patrijarhalnih porodica biće namamljene (zavođenjem ili stavljanjem nekog opijata u piće) i odvedene u hotel ili motel gdje će imati seks sa muškarcem, a osobe koje se bave regrutovanjem će sve to snimiti ili fotografisati. Te snimke će kasnije kada se djevojčica otriježni iskoristiti kao sredstvo za ucjenu i zaprijetiti će žrtvi da će ukoliko ih ne poslušati snimke pokazati njenim roditeljima.

Ukoliko osoba koja vrši regrutovanje ne može primjeniti niti jedan od navedenih načina, žrtva trgovine ljudima može biti kidnapovana.

KAKO SE MOGU ZAŠTITI DA NE POSTANEM ŽRTVA TRGOVINE LJUDIMA?

Ukoliko ste odlučili da putujete i radite daleko od kuće preko neke osobe ili agencije koja vam nudi pomoć, dobro provjerite sve informacije, a naročito:

- a). Adresu i broj telefona ambasade ili konzulata Bosne i Hercegovine koja je najbliža mjestu gdje idete,

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

- b). Tražite unaprijed ime i prezime, adresu i telefonski broj osobe kod koje idete tj. mjesta gdje ćete boraviti,
- c). Prije nego što odete u mjesto/zemlju gdje ćete raditi, kontaktirajte svog budućeg poslodavca da biste provjerili da li ćete raditi na poslu koji vam je obećan, raspitajte se o svim detaljima svog budućeg posla (plata, uslovi života, radno vrijeme i sl.)
- d). Kontaktirajte neku od nevladinih organizacija u Bosni i Hercegovini koja se bavi problemom trgovine ljudima i raspitajte se da li posjeduju bilo kakve informacije o vašem budućem poslodavcu ili osobi ili agenciji koje su vam "veza" za posao u inostranstvu.
- e). Ukoliko vam se tokom provjera bilo šta učini sumnjivo, odmah kontaktirajte policiju i prekinite sve kontakte sa osobom ili agencijom koja vam organizuje odlazak u inostranstvo!
- f). Ukoliko vam budući poslodavac ili osoba ili agencija koja posreduje u vašem putovanju ili poslu u inostranstvu ponudi da putujete na "tuđi identitet" tj. nudi vam lažna dokumenta pod izgovorom "lakšeg putovanja" ili "vaše zaštite" ili bilo kojim drugim objašnjenjem, TO

---

* Ja imam mogućnost da kažem NE *

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

JE RAZLOG DA SUMNJATE! Zapamtite da je korištenje falsifikovanog pasoša ili drugih ličnih dokumenata ili putovanje sa tuđim pasošem ili ličnim dokumentima KRIMINALNA RADNJA i jedan od načina koji koriste osobe koje se bave trgovinom ljudima da lakše manipulišu svojim žrtvama, te uklone svaki trag žrtvi u slučaju potrage od strane roditelja ili policije!

- g). Ukoliko vam vaš budući poslodavac ili osoba ili agencija koja posreduje u vašem odlasku u inostranstvo ponudi **TURISTIČKU VIZU**, pod izgovorom da ćete dodatne detalje "srediti" kasnije, to predstavlja razlog za uzburu! Zapamtite da niti u jednoj stranoj zemlji **NE MOŽETE** legalno raditi sa turističkom vizom i da vam je potrebna radna dozvola za svaki posao, kao i radna viza prije nego što odete iz svoje zemlje.
- h). Svaki poslodavac će vam obično prije nego što počnete raditi ponuditi ugovor. Nemojte ništa potpisivati odmah, a posebno ne bez detaljnog čitanja odredbi ugovora! Ukoliko vam bilo šta u ugovoru nije jasno, zatražite pomoć u tumačenju od strane nekog trećeg lica u koje imate povjerenja, koji nema nika-kve veze sa vašim budućim poslodavcem, a

koji vam može pomoći da razumijete šta je u ugovoru napisano.

- i). Ukoliko niste u mogućnosti da dobijete pomoć od trećeg lica od povjerenja u tumačenju ugovora, pažljivo pročitajte ugovor i tragajte za rečenicama koje mogu biti razlog za sumnju, kao što su ***"poslodavac zadržava kontrolu nad prihodima/zaradom za cijelo vrijeme trajanja ugovora"***, ***"poslodavac zadržava dio novca ili procenat od zarade"*** ili slične rečenice.
- j). Obavjestite svoje roditelje, staratelje ili rođake, prijatelje kada odlazite i ostavite im svoju buduću adresu, broj telefona ili bilo kakve druge kontakte.
- k). Napravite kopiju svojih ličnih dokumenata koje nosite sa sobom i ostavite je kod roditelja, staratelja, rođaka ili prijatelja.

ŠTA UČINITI RADI VAŠE BEZBJEDNOSTI KADA PUTUJETE ILI DOĐETE U MJESTO/ZEMLJU GDJE TREBATE POČETI RADITI?

- a). Posebno vodite računa o vašim ličnim dokumentima (npr. pasoš, lična karta, rodni list, zdravstvena knjižica, studentski index ili bilo

---

* Ja imam mogućnost da kažem NE *

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

koji drugi dokaz vašeg identiteta). **NE POSTOJI RAZLOG ZBOG KOJEG BI TREBALO DA DAJETE SVOJE DOKUMENTE, NAROČITO PASOŠ ILI LIČNU KARTU, VAŠEM POSLODAVCU NA ČUVANJE!**

- b). Napravite kopiju vašeg pasoša i čuvajte je uz sebe, na mjestu za koje samo vi znate.
- c). Ukoliko se nalazite u inostranstvu, kontaktirajte po dolasku ambasadu ili konzulat Bosne i Hercegovine u zemlji u kojoj se nalazite i ostavite im svoje informacije.
- d). Čim dođete u mjesto ili zemlju u kojoj ćete boraviti, kontaktirajte vaše roditelje, staratelje, rođake ili prijatelje i održavajte redovne kontakte sa njima!
- e). Napravite listu brojeva telefona i adresa osoba koje možete kontaktirati i tražiti pomoć i čuvajte je na sigurnom mjestu za koje samo vi znate. Na ovoj listi se trebaju naći brojevi telefona policije, hitne pomoći, nevladinih organizacija koje pružaju pomoć u mjestu/zemlji u kojoj se nalazite.

ŠTA UČINITI UKOLIKO POSTANETE ŽRTVA TRGOVINE LJUDIMA?

Ukoliko se i pored svih mjera predostrožnosti i opreza desi da postanete žrtva trgovine ljudima ili vas vaš poslodavac drži u ropskom položaju, uskraćuje vam zaradu, uskraćuje vam normalne uslove života i hranu, prisiljava vas da se bavite prostitucijom ili prosjačenjem ili vas iskorištava na bilo koji drugi način, **VI IMATE PRAVO DA TRAŽITE POMOĆ!**

- a). Ukoliko ste u opasnosti ili ste povrijeđeni, pozovite policiju!
- b). Ukoliko se iz bilo kojeg razloga plašite kontaktirati sa policijom, neka od mjesta koje možete kontaktirati i tražiti pomoć su sljedeća: hitna pomoć, bolnica, vatrogasci, nevladina organizacija, agencija za pravnu pomoć, ili jednostavno potražite pomoć od prolaznika na ulici!
- c). Ukoliko se nalazite u inostranstvu, i ako imate mogućnosti za to, obavezno kontaktirajte ambasadu ili konzulat Bosne i Hercegovine u toj zemlji i tražite pomoć.

---

* Ja imam mogućnost da kažem NE *

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

ŠTA RODITELJI ILI STARATELJI MOGU UČINITI DA SPRIJEČE DA NJIHOVO DJETE POSTANE ŽRTVA TRGOVINE LJUDIMA? ⁹

- a). **INFORMIŠITE SE!** Veoma je važno da svaki roditelj ili staratelj ima barem osnovne informacije o stanju i problemima u Bosni i Hercegovini vezanim za trgovinu ljudima, prisilnu prostituciju, nasilje nad djecom, prosijačenje, uživanje alkohola i opojnih sredstava, kao i svim drugim sličnim pojavama u našem okruženju. Informacije su neophodne ***kako biste znali prepoznati problem i na vrijeme zaštitili vaše dijete od toga da postane žrtva.*** Tražite informacije od nadležnih službi u vašem gradu (policije, centara za socijalni rad, savjetovaništa, nevladinih organizacija, škola i sl.) i podijelite ih sa vašom djecom, rođacima i prijateljima.
- b). ***Slušajte vaše dijete.*** Obratite pažnju na njena-/njegova interesovanja, prijatelje, probleme.

⁹ Prilikom pripreme vodiča za roditelje/staratelje djelomično su korišteni su materijali Nacionalnog centra za nestalu i eksploatiranu djecu, SAD, objavljeni u časopisu "Fornt Line", proljeće 2003 godine. Ova organizacija se dugi niz godina bavi borbom protiv seksualnog iskorištavanja djece, naročito programima podizanja svijesti o problemu i borbom protiv dugotrajnih efekata kroz rad sa roditeljima u lokalnim zajednicama kako bi na najbolji način pomogli djeci žrtvama seksualnog iskorištavanja.

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

Naročito obratite pažnju ukoliko neka (starija) osoba obraća mnogo pažnje na nju/njega, posebno ukoliko mu daje poklone.

- c). ***Odvojite dovoljno vremena da budete sa vašim djetetom i da sa njom/njim o svemu otvoreno razgovarate.*** Naučite kako da pažljivo slušate vaše dijete i prepoznate probleme koje ima. Izgradite odnos prijateljstva i povjerenja sa vašim djetetom i naučite ga da u svakom trenutku može računati na vašu pomoć i podršku.
- d). ***Naučite svoju djecu da budu oprezni i kritični prema stvarima koje se dešavaju oko njih, posebno prema primamljivim ponudama za posao od strane nepoznatih ljudi.***
- e). ***Reagujte na bilo kakvu sumnjivu promjenu ponašanja ili stavova vašeg djeteta.*** Pratite male tragove, naročito obratite pažnju na promjene u ponašanju vašeg djeteta i probleme koje ju/ga muče.
- f). ***Nastojte da budete uključeni u aktivnosti svog djeteta, jer ćete na taj način imati priliku da utičete da vaše dijete bude bezbjedno.***

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

- g). *Vježbajte sa vašim djetetom osnovne vještine zaštite lične bezbjednosti.* Razgovarajte o tome sa djetetom otvoreno i iskreno. Imajte na umu da ne postoji adekvatna zamjena za pažnju i sigurnost koju mu vi možete pružiti. To što ste mu vi dostupni za pomoć i podršku i što posvećujete dovoljno vremena da razgovarate sa vašim djetetom i reagujete na njegove/njene probleme zaista pomaže izgradnji njegove/njene sigurnosti od toga da postane žrtva trgovine ljudima!

ISPOVJESTI ŽRTAVA TRGOVINE LJUDIMA

ENVERA, 17 GODINA, BOSNA I HERCEGOVINA:

Envera ima oca i tri udate i jednu mlađu sestru. Majka je poginula od granate.

"Ja sam gledala kada su majku tako raznesenu stavili u čebe. Od tada otac puno pije. Otac je mnogo strog i tukao nas je sve po leđima i glavi. I sestre su loše udate i njihovi muževi piju, ali ne tuku kao otac. On mi nije dao da idem dalje u školu, jer nismo imali para. Počela sam da radim u jednoj aščinici. Platu sam morala davati ocu, a on ju je trošio na piće i jednu ženu. Jednoga dana došao je otac pijan sa tom ženom i htio je da njih dvoje vode ljubav, a da ja i sestra gledamo.

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

Mi smo rekle da nećemo i počele plakati, a on nas je počeo tući i tjerati iz kuće da idemo ili će nas ubiti ili silovati - govorio je. Sestra je otišla kod tetke, jedan moj rođak policajac i njegov drug su me odveli u jedan drugi grad da radim. Kada smo stigli tamo, bio je to noćni klub. U podrum su me zaključali. Bile su još dvije cure iz Srbije. Ne znam kako se zovu jer je gazda i meni promijenio ime i rekao da se ja od sad zovem Dragana. Tjerao me da se skidam i prvo sa njim spavam, pa sa drugim ljudima. Ja to nisam htjela. Onda sam dobijala velike batine, krv mi je tekla iz nosa i gazda je onda pred tim curama koje su ćutale i gledale legao na mene. Mislila sam da ću umrijeti. Kada je gazda otišao one su me oparale i tješile i rekle da ne smijem tako gazdi govoriti, nego da ga slušam.

Gazda je rekao da je platio mom rođaku 100 maraka i da on može da radi šta hoće od mene. Tu u podrumu ima šipka i morale smo igrati od 19:00 - 05:00 na smjenu nas tri, sve jedna igra, a dvije moraju u jednu sobicu sa dva kreveta da idemo sa nepoznatim ljudima da nam rade šta oni hoće.

Poslije dva i po mjeseca mučenja, naišla je policija u tri sata noću i mene našla u sobi sa čovjekom. One dvije Srbijanke su rekle da su konobarice, a NISU, I ONE ŽELE DA IDU ODATLE. Policija me odvela u sigurnu kuću..."

---

* Ja imam mogućnost da kažem NE *

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

JULIJA, 21 GODINA, RUSIJA:

"Kada mi je bilo 10 godina moji su se roditelji razveli. Bilo mi je teško, sjećam se. Sa mamom sam otišla u njen rodni grad daleko od mog oca. Išla sam u školu i primjećivala da moja majka sve više pije. Babuška je bila u blizini i često sam spavala kod nje, jer je u našem stanu često bilo dosta muškaraca. Kada sam napunila 17 godina prijavila sam se na konkurs ljepote. Htjela sam da pokušam da se osamostalim. I osvojila sam titulu Mis šarma. Nakon svečanosti povelu su nas u jedan hotel na "zabavu" da proslavimo uspjeh. Pila sam sokove, igrale smo zajedno sa organizatorima koji su bili dosta stariji od nas. Već je bilo dosta kasno, a u glavi sam osjetila nešto čudno. Kao da ću poletjeti. Zamolila sam organizatora da idem da spavam. Odjednom su u sobu ušla dva muškarca. Silovali su me. Uzalud sam plakala, molila... Odgovor je bio "a šta si mislila?". Trajalo je to do zore. Otišli su, a ja sam bila "sama na svijetu".

Jedva sam čekala da idem kući. Teško razočarana nikome nisam rekla šta mi se dogodilo. Bilo je to prvo moje iskustvo.

A kod kuće? Užasna situacija. Majka i dalje pije, a ti muškarci njeni prijatelji u piću gadili su mi se. Par put sam se tukla sa njima, izbacivala ih iz kuće. Jedini izlaz je bila SMRT. Popila sam tablete za

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

spavanje! Babuška je naišla i zvala hitnu pomoć. Spasili su me, a bolje bi bilo da nisu.

Aljoša, mojih susjed, mi je često pravio društvo. Tješio me. Osjetila sam njegovu toplinu i povjerovala da nisam sama i da još ima dobrih ljudi. Bio je mlađi od mene 2 godine, ali zaljubila sam se i ja.

Trajalo je to 2 godine. I "grom iz vedra neba". Moj Aljoša je našao drugu djevojku. Opet šok za mene. Jako sam patila. Aljošina sestra je bila udata u Bosni i držala restoran sa svojim mužem. Došla je na odmor i posjetila me. Bilo joj je žao što me je njen brat ostavio. Tješila me i predložila da dođem kod nje u Bosnu. Radila bih kao konobarica u njenom kafiću. Odmah sam prihvatila i to je bilo jedino svjetlo u tunelu. Vjerovala sam joj. Poznavala sam cijelu njenu porodicu. Želim da odem što dalje od od svega. Ubrzo je stiglo garantno pismo i pare za kartu. Krenula sam avionom do Zagreba. Tu me je čekala Aljošina sestra i njen muž. Iz istog aviona izašle su još dvije djevojke moje sugrađanke. Nisam znala da su još nekome poslali papire.

Autom smo putovale više od četiri sata i došle u jedno selo. Na rubu sela bio je noćni klub. Nisam ništa sumnjala. Mislila sam da se tako zove zato što noću radi. Vrlo brzo mi je bilo jasno šta treba da radim. Aljošina sestra se pretvorila u jednu "vješticu". Njen muž je rekao: "Ja sam ovdje Bog

---

* Ja imam mogućnost da kažem NE *

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

i morate da radite ono što ja kažem". I iste noći svaka od nas je morala da spava sa klijentima. Užas. Pobunila sam se, a njen muž me istukao. Bile smo užasnute i uplašene. Pasoši su bili kod njih. Jezik ne znam, ne znam ni gdje se nalazim. Četiri duga mjeseca i ne znam koliko kojekakvih muškaraca, budala, a ne smješ nikome ništa reći. Kad nije bilo po volji gazdi on nas je tukao, jer mi smo za sve krive. Aljošina sestra samo sliježe ramenima i kaže "to je njegov lokal!". Jednog dana tražile smo od gazde pare za hranu. On je počeo da viče i da nas naziva pogrdnim imenima. a onda... onda je počeo da nas gađa pepeljarama. Istrčale smo napolje. Sreća naša, policijska patrola je tog trenutka naišla i bio je spas. Smjestili su nas u sigurnu kuću.

SILVIJA, 16 GODINA, RUMUNJA:

Silvija je bila treće dijete od jedanestero braće i sestara. Živjela je u malom selu na sjeveru Rumunije. Majka joj je umrla prije par mjeseci, a djeca su ostala sa ocem koji je volio da popije. "Bili smo više gladni nego siti. Otac je sve češće bio pijan. A jednog dana je došla naša komšinica sa nepoznatim čovjekom i dugo pričala sa ocem. Ja sam čistila kuću, ali i slušala o čemu pričaju. Oca su pitali hoće li dati neko dijete i to žensko

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

da ide sa njom i tim čovjekom u Bosnu da čisti kuću. Moj otac se obradovao i odmah pitao koliko djece hoće da vodi. Oni su htjeli samo jednu djevojčicu. A moj otac je nudio dvije-tri-samo da idu. Taj stariji čovjek koji je rekao da se zove Žika i ima oko 50 godina je pokazao rukom na mene. "Neka ide Silvija" srce mi je zalupalo. Kako ću ostaviti braću i sestre? Počela sam da plačem. Tješila me i komšinica i pričala mi da će mi Žika biti kao drugi otac, da mu je žena umrla i da su djeca njegova otišla, a on je sam i bolestan, pa treba neko da mu čisti kuću. I moj otac mi je govorio da će biti dobro i da će uskoro još neka moja sestra poći samo da još malo porastu. Tako sam pošla sa njim u nepoznato. Ubrzo je moja komšinica otišla, a ja sam sa Žikom putovala u nepoznat kraj. Došli smo do nekog mjesta, izašli iz voza i tu je čekao neki čovjek u autu. Nismo dugo putovali, stigli smo do velike rijeke. Nismo govorili jer ja Žiku nisam ništa razumjela. Bila je noć. Sjeli smo u čamac i prešli na drugu obalu. I tu nas je čekao jedan čovjek sa autom i vozio dugo, dugo, opet do rijeke i opet do čamca po noći. Konačno smo stigli u njegovu malu kuću u neko selo. Žika je pokazao gdje ću spavati. Bila sam jako umorna i odmah sam otišla da spavam. Ubrzo u sobu je ušao Žika i legao u moj krevet. Ja sam skočila i pitala zašto je legao pored mene?! On je nešto pričao i počeo da me dira po cijelom

---

* Ja imam mogućnost da kažem NE *

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

tijelu. Pokušala sam da se izvučem, ali on je bio jači. Vrištala sam, plakala sam, ali me niko nije čuo. Ali Žika je sada bio ljut i počeo me šamarati i tući. Nisam imala više snage i on je kao životinja ležao na meni.

To bi se stalno ponavljalo, kad bih se bunila on bi me tukao. NIJE MI DAO NIGDJE DA IZAĐEM. Poslije mjesec dana došli su njegovi sinovi. Kada je Žika otišao u grad njih dvojica su me silovali i zaprijetili da ne smijem njemu reći, jer će me ubiti. Poslije tri mjeseca takvog života meni je pozlilo. Onesvjestila sam se i kada sam se probudila bila je doktorka pored mene. Ja sam samo plakala i govorila "hoću kući". Došla je policija i odvela me u sigurnu kuću. Spasili su me. Ubrzo sam se oporavila uz pomoć dobrih ljudi. Želim svojoj kući." Kasnije je u Bosnu došla djevojka iz njenog sela, koja je imala sudbinu sličnu njenoj. Ispričala nam je da je Silvija, tek kada se vratila kući saznala da je trudna. Kod neke babe u selu uradila je abortus koji nije preživjela.

KONTAKT INFORMACIJE NEVLADINIH
ORGANIZACIJA SA PODRUČJA BOSNE I
HERCEGOVINE KOJE IMAJU SKLONIŠTE ZA
ŽRTVE TRGOVINE LJUDIMA

Organizacija žena "Lara" Bijeljina

Odgovorna osoba: Mara Radovanović
Adresa: Beogradska 38, 76300 Bijeljina
Telefon: ++ 387 55 22 02 55
Faks: ++387 55 22 02 51
E-mail: lara@rstel.net
Web adresa: www.online-lara.com

"Forum solidarnosti" Tuzla

Odgovorna osoba: Emir Nurkić
Telefon: ++ 387 35 72 07 93
E-mail: emmaus@multicom.ba

"Žene BiH" Mostar

Odgovorna osoba: Azra Hasanbegović
Telefoni: ++387 36 55 03 39, 55 03 34
E-mail: zenabih@cob.nrt.ba

"La Strada" Mostar

Odgovorna osoba: Fadila Hodžić
Telefon: ++387 36 55 71 91
e-mail : lastrada@cob.net.ba

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

Na području Bosne i Hercegovine, postoji mreža nevladinih organizacija "RING" koje su uključene u različite aktivnosti borbe protiv trgovine ljudima, i pored gore navedenih organizacija članice ove mreže su još i sljedeće organizacije:

"Udružene žene" Banja Luka

Odgovorna osoba: Nada Golubović

Adresa: Kalemegdanska 18, 78000 Banja Luka

Telefon: ++ 387 51 45 88 51

E-mail: natasap@inecco.net

"Žene Ženama" Sarajevo

Odgovorna osoba: Memnuna Zvizdić

Telefoni: ++ 387 33 23 08 10, 64 52 34

E-mail: zene2000@megatel.ba

"Medika" Zenica

Odgovorna osoba: Duška Andrić Ružičić

Telefon: ++ 387 32 44 15 40

E-mail: medica@bih.net.ba

"Budućnost" Modriča

Odgovorna osoba: Gordana Vidović

Telefon: ++ 387 53 82 07 00

Faks: ++ 387 53 82 07 01

E-mail: gocalg@inecco.net

"Ženski centar" Trebinje

Odgovorna osoba: Ljiljana Čičković

Telefon: ++ 387 59 22 57 67

E-mail adresa: zenskicentar@spinter.net

"Centar za pravnu pomoć ženama" Zenica

Telefon: ++387 32 40 20 49

E-mail: cenppz@miz.ba

"Pro et Contra" Prijedor

Odgovorna osoba: Dragan Dražić

Adresa: 4. juli bb, 79000 Prijedor

Telefon: ++387 52 234 826

E-mail: pec@teol.net

Klub mladih "Sunce" Zvornik

Odgovorna osoba: Vojin Jovanović

Telefoni: ++387 56 21 06 26, ++387 56 21 0919

E-mail: vojinj@rstel.net

"Anima" Gorazde

Telefon: ++387 38 224 019

E-mail: uzanima@bih.net.ba

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

Ova brošura je pripremljena i štampana u okviru projekta
"Zaštiti se - Akcija protiv trgovine djecom i omladinom u
Bosni i Hercegovini"

Udružene žene Banja Luka

Adresa: Kalemegdanska 18, 78000 Banja Luka

Telefon: 051 458 852

Telefon/faks: 051 458 851

E-mail: natasap@inecco.net

Organizacija žena "LARA" Bijeljina

Adresa: Beogradska 38, 76300 Bijeljina

Telefon: ++ 387 55 22 02 55

Faks: ++387 55 22 02 51

E-mail: laraFutura Lt BTstrel.net

Web adresa: www.online-lara.com

Brošuru pripremile:

Mara Radovanović - "LARA" Bijeljina

Aleksandra Petrić - "Udružene žene" Banja Luka

Ovaj dokument je pravljen uz finansijsku pomoć Evropske unije. Mišljenja u njemu navedena pripadaju Udruženim ženama Banja Luka i organizaciji žena Lara Bijeljina i stoga se ni na koji način ne može smatrati da predstavljaju zvanično mišljenje Evropske komisije.

This document has been produced with the financial assistance of the European Union. The views expressed herein are those of United Women Banja Luka and Women's Association Lara Bijeljina and can therefore in no way be taken to reflect the official opinion of the European Commission.

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

NE!

